

Havel v Putnově kabaretu

19.9.2011 Týden str. 62 Kultura

Vojtěch Varyš Knihovna Václava Havla

Může být o **Václavu Havlovi** (74) napsáno ještě něco nového? Bývalý ředitel **Knihovny** V. H. Martin C. Putna (43) se o to pokusil knihou nazvanou prostě **Václav Havel**.

Katolický učenec a publicista Martin C. Putna vždycky kulturní veřejnost rozdělával. S postupným přechodem do zralého věku se jeho obraz poněkud zklidňuje: ty tam jsou mystifikace a různorodé provokace. Putna navíc dává jasně najevo velmi konzervativní postoje (v kulturním, nikoli politickém smyslu). Možná k tomu přispělo i tříleté angažmá ve funkci ředitele **Knihovny Václava Havla**: na rozloučenou s institucí, kterou pomáhal vybudovat, sepsal monografii **Václav Havel**, opatřenou výmluvným podtitulem Duchovní portrét v rámu české kultury 20. století. V téže době ovšem pilný autor dokončil další dvě knihy: *Obrazy z kulturních dějin americké religiozity*, v nichž zpracovává svou americkou zkušenost, a zásadní práci *Česká katolická literatura 1918-1945*, tlustospis, který navazuje na Putnovu habilitační práci *Česká katolická literatura 1848-1918*. Od prvního dílu dělí druhou Katolickou literaturu dvanáct let. Kdesi ve výhledu je pak díl třetí, který by měl být dotažen až do současnosti.

Putna, který se kromě vytrvalého zájmu o katolickou literaturu rozptyluje tím i oním směrem (pozdní Řím, ruská emigrační kultura 20. století, „druhý život“ antiky, vztah kuchyně a náboženství...), působí, jako by se s každou zkušeností nakonec musel vyrovnat knižně. Do Spojených států vyrazil v akademickém roce 2007-2008 na Fulbrightovo stipendium, a mimo jiné tam zkoumal soudobé náboženské trendy, jakož i způsob, jakým Američané prožívají náboženství (který je dost podstatně odlišný od toho našeho). Výsledkem jsou zmíněné *Obrazy z kulturních dějin americké religiozity*. Je to pestrá série jakýchsi cestovních fejetonů: průvodce po nejroztodivnějších podobách amerického křesťanství, podložený autorovou osobní zkušeností. Jistě pozoruhodný náhled do světa, který zůstává našinci jinak vzdálen. I přes až puntičkářský přístup ale knihu těžko pokládat za odborné religionistické pojednání: pro akademiky tedy není. Že by ale běžný, třebaže kultivovaný čtenář sáhl po populárně psané knize k takovému tématu?

To havlovská tematika má šanci přilákat daleko větší pozornost. Právě působení v Knihovně V. H. bylo pro Putnu další inspirativní zkušeností, z níž - jak jinak - nakonec vyšla kniha. Putna v jejím úvodu vzpomíná, že s **Havlem** se seznámili v roce, kdy si prezident přál, aby promluvil při vernisáži jeho sebraných spisů (Putna v dané souvislosti sympaticky a systematicky odmítá používat pojem „křesť“). Později ho přizval k organizaci „své“ konference Forum 2000 a v roce 2008 se Putna stal ředitelem tehdy právě zakládané **Knihovny Václava Havla**.

Z jakých důvodů odchází po třech letech, odmítá komentovat; ve funkci jej nahradil Martin Palouš, jemuž programového či uměleckého poradce dělá spisovatel Jáchym Topol. Putna odvedl kus práce: knihovna pořádala řadu výstav (jako *Měli jsme underground a máme prd*, věnovanou undergroundové poezii) nebo čtení (např. inscenované předčítání ze soudních protokolů z přelíčení s **Havlem**) a vydala také množství publikací věnujících se havlovské tematice z té či oné strany. „**Václav Havel** je trochu nespravedlivě zejména mladou generací vnímán více jako politik, chceme ukázat jeho méně oficiální polohu člověka pijícího pivo přímo z lahve,“ řekl tehdy Martin C. Putna. Podobnou metodu, tedy ukázat **Havla** jako sympatického kumpána, který se podílel i na dlouhé řadě nevážných taškařic, uplatňoval po celou dobu vedení knihovny a koneckonců i při psaní své knihy.

A výsledek je nakonec překvapivý jen trochu. Svě bádání na téma **Havel** zpracoval Putna v uctivé knize, v níž se vrací ke svému oblíbenému konceptu „duchovních dějin“, ke kontextu, který jednotlivé činy a tvorbu obklopuje, vysvětluje a dodává jim smysl. Putna vychází z logické představy, že čtenář o **Havlovi** ledacos ví, a pokouší se tedy přicházet s méně známými okolnostmi a především jej nově vykládat. Jde na to od lesa, začíná dědečkem Vácslavem **Havlem** a jeho zálibou v okultismu (včetně dopisování si s přítelkyní Otokara Březiny, mystičkou Annou Pammrovou, a publikování obskurních spisů pod pseudonymem Atom), přes rodiče a intelektuální kontext, v němž prezident vyrůstal, včetně bohémského strýce, filmového podnikatele Miloše, a Havlova otce, aktivního zednáře. Důkladně se věnuje Havlovu mládí v okruhu spřízněných duší (známí Šestatřicátníci; stejné téma pojednal ve svém „románu faktu“ „Ústně více...“ Pavel Kosatík) nebo přírodovědeckému a filozofickému okolí Havlova bratra Ivana, do něhož patří mimo jiné významný filozof Zdeněk Neubauer nebo rodina Paloušova.

A pak samozřejmě dissent: spíše než politických nebo divadelních souvislostí si Putna všímá Havlových styků s filozofy (především Janem Patočkou a Josefem Šafaříkem) nebo projektu

Kampademie, v němž se v disentu se pohybující intelektuálové věnovali budování paralelní „platonské“ akademie. Připomíná i zdánlivě okrajové věci, jako je záliba bratra Ivana M. **Havla** a Zdeňka Neubauera v Tolkienově Pánu prstenů. Havlovo prezidentské období pak přechází spíše zběžně: zajímavá je sice obsáhlá pasáž o tom, proč si **Havel** - k nevoli mnohých intelektuálních přátel - za hradního architekta, „svého Plečnika“, zvolil Bořka Šípka; jinak ale klouže po povrchu.

Základním sdělením Putnovy knihy je, že **Havel** není sice originální myslitel (a možná ani tvůrce), ale má talent a schopnost spojovat nespojitelné, nacházet cesty mezi těmi, již by se za jiných okolností nepotkali či zůstali nepřáteli. Tím je i propojení filozofa Patočky s undergroundovou kapelou Plastic People či propojení levicových a pravicových skupin v Chartě 77 nebo Bořek Šípek na Hradě.

Putnova kniha se samozřejmě dobře čte, i proto, že autor se v ní nebojí popustit uzdu humoru a možná až příliš lehkovážnému stylu. Jako jiné Putnovy veřejné aktivity má až kabaretní ráz a dá se očekávat, že právě proto by se **Václavu Havlovi**, jehož záliba v podvratných žertech, potměšilých malých vzpourách a občasných výstřelcích je v knize opakovaně zdůrazňována, mohla velmi zamlouvat. Kreslí přitom i docela netypický portrét exprezidenta jako muže, který má blízko nejen k vážnu, ale i k „říši komického“; který je schopen najít filozofii i ve velmi podivných vodách, kde se to jinak hemží jen mystiky a jurodivými proroky. A přitom se ale dokáže skvěle pohybovat i v praktickém světě velké politiky nebo popkultury (k níž měl vždycky blízko a podle Putny se k ní na závěr svého života zase vrací).